

Pestprotocol VSO De Ortolaan Heythuysen

Voorkom

©weerbaar.info

**Dit pestprotocol is evt. te downloaden door
scholen met leerlingen in het autistisch
spectrum.**

Inhoudsopgave:

	blz.
1.0 Inleiding.	3
2.0 Autisme: niet lastig, maar wel 'anders' in de omgang	3
2.1 Duidelijkheid scheppen en signalen van angst en stress tijdig opvangen	4
2.2 Kennis over autisme resulteert in begrip hebben voor autisme	4
2.3 Behandel een leerling met autisme niet als de rest, maar als een individu	5
3.0 Waarom een pestprotocol aangepast aan autisme?	5
4.0 Definitie plagen en pesten	5
4.1 Plagen	5
4.2 Pesten	6
5.0 Bespreekbaar maken van pesten in de klas	6
6.0 Verschillende vormen en situaties van pesten	7
6.1 Vormen van pesten	7
6.1.1 Verbaal pesten	7
6.1.2 Psychologisch pesten	7
6.1.3 Fysiek pesten	8
6.1.4 Digitaal (cyber)pesten	8
7.0 Kenmerken van pesters en slachtoffers	9
7.1 Signalement van pesters	9
7.2 Signalement van het slachtoffer	10
8.0 Gevolgen van pesten	11
9.0 Hoe geven we pesters zo min mogelijk ruimte	12
9.1 Eenduidige gedragsregels en afspraken	12
9.2 Toezicht, altijd en overal!	13
9.3 'Lik op stuk' beleid	13
9.4 Een graadmeter om pesten te meten	14
9.4.1 Pestmeter	14
9.4.2 Maatjesmeter	14
9.5 'Kettingkoppelen' met klasgenoten	15
9.5.1 Helpers koppelen aan leerlingen die baat hebben bij ondersteuning	15
9.5.2 Eigenschappen en valkuilen van helpers	16

9.5.3	Ondersteuningsvragen van leerlingen	17
9.5.4	Pesters worden helpers	17

Wat te doen bij (vermeend) pestgedrag.

1.0	De vijfsporenaanpak	18
1.1	De algemene verantwoordelijkheid van de school	18
1.2	Het bieden van begeleiding aan de leerling die gepest wordt	18
1.3	Het bieden van begeleiding aan de pester	18
1.4	Het betrekken van de klas bij het probleem	19
1.5	Het bieden van steun bij de ouders	19
2.0	Preventieve maatregelen	19
3.0	De pestcoördinator	19

Bijlage 1		
Regels en afspraken op De Ortolaan		21 – 24

Bijlage 2		
Pestmeter		25 – 33

Bijlage 3		
Maatjesmeter voor de leerling		35 – 36

Bijlage 4		
Maatjesmeter voor de docent/mentor		37 – 38

Pestprotocol van V.S.O. De Ortolaan te Heythuysen en evt. voor andere scholen met leerlingen in het autistisch spectrum.

Leidraad voor onderstaand pestprotocol is het pestprotocol autisme van het Landelijk Netwerk Autisme van 2009, geschreven door Sylvia Hasper.

1.0 Inleiding.

Pesten is van alle tijden en komt helaas op iedere school voor, dus ook bij ons. Scholen zijn verplicht hun leerlingen een veilige omgeving te bieden waarin zij zich harmonieus en op een positieve manier kunnen ontwikkelen. Pesten ondermijnt deze veiligheid. Pesten kan ervoor zorgen dat leerlingen tijdelijk thuis komen te zitten waardoor hun recht op onderwijs in het gedrang komt. Duidelijk is dat pesten een structureel probleem vormt dat voortdurende aandacht vraagt.

Door de komst van het Passend Onderwijs per 1 augustus 2014 zal de homogeniteit in de klassen gaan veranderen naar een meer gemêleerde groep kinderen. Er zullen meer leerlingen met leer-, aandachts-, informatieverwerkings- of gedragsstoornissen in de klassen verschijnen. Veel van deze leerlingen hebben ook meer moeite met het op een sociaal geaccepteerde manier omgaan met elkaar. Soms zal er ook een probleem ontstaan om zich aan de geldende normen en waarden te conformeren.

Leerlingen met autisme maken hier onderdeel van uit.

Leerlingen met autisme worden nagenoeg altijd ergens in hun schoolloopbaan gepest. Vandaar dat het belangrijk is een pestprotocol te hanteren waarin het fenomeen autisme een prominente plaats krijgt.

Een consequent en proactief sanctiebeleid is nodig om het pesten aan te pakken en de veiligheid van de leerling(en) te waarborgen.

Als eerste wordt het begrip autisme en het omgaan met leerlingen met autisme nader bekeken en uitgelegd.

2.0 Autism: niet lastig, maar wel “anders” in de omgang.

Autisme is een stoornis die nooit overgaat! Autisme Spectrum Stoornissen (ASS) zijn niet te genezen en mensen met deze stoornis zijn “een leven lang anders”. Gedurende hun leven hebben deze mensen continue, in meer of mindere mate, een vorm van zorg nodig om te leren met deze stoornis om te gaan en zich optimaal te kunnen ontwikkelen.

Voor begeleiders is het uiterst belangrijk naar leerlingen met autisme te kunnen kijken met een zogenaamde “auti-bril” op. Dat wil zeggen dat ze deze leerlingen niet als “gedragsgestoorde lastpakken” zien, maar als kinderen die op momenten meer hulp en begeleiding nodig hebben bij het behalen van hun doelen (bijv. goede leerresultaten).

“Je hele leven in een lunapark doorbrengen is geen pretje, zeker niet als iedereen er de lol van inziet en begrijpt hoe het werk, behalve jij!”

Leerlingen met autisme verwerken informatie anders dan leerlingen zonder autisme. Daardoor hebben zij in hun contacten met leerkrachten en medeleerlingen problemen met (verbale en non-verbale) communicatie, interactie en verbeelding. Hierdoor kunnen zij de volle betekenis van wat er gezegd wordt of een situatie soms niet begrijpen of plaatsen. Ook kunnen zij zich moeilijk inleven in de situatie van een ander en hebben ze moeite met abstracte begrippen, zoals feestvreugde, vriendschap, vrije tijd, verkering en dergelijke.

2.1 Duidelijkheid scheppen en signalen van angst en stress tijdig opvangen.

Leerlingen met autisme hebben voortdurend een groot gedeelte van hun energie nodig om zich te kunnen handhaven in onze (voor hun) chaotische maatschappij en hun (school)omgeving. Ze leven in een onvoorspelbare en daarmee onveilige wereld. Schijnbaar kleine voorvallen kunnen daardoor zoveel angst en stress oproepen dat zij opvallend of storend gedrag gaan vertonen. Structuur bieden helpt deze leerlingen hierin. Ze weten dan waar ze aan toe zijn.

Hoe bied ik structuur!

- Wees voorspelbaar en schep duidelijkheid door de 9 W's toe te passen:
  1. Wat gaat er gebeuren?
  2. Wanneer gaat dit gebeuren?
  3. Waar gaat het gebeuren?
  4. Wat is het doel?
  5. Wat is de begintijd?
  6. Wie doet eraan mee?
  7. Welke stappen moeten gezet worden?
  8. Wat is de eindtijd?
  9. Wat gaat er daarna gebeuren?
- Let op signalen van angst en stress en neem de leerling met autisme apart om erover te praten en zoek naar mogelijkheden om de stress en angst weg te nemen. Maak heldere afspraken en kom deze na. Signalen kunnen zijn: wiebelen, friemelen, tics, aandacht vragen, geluiden maken, niet luisteren enz.
- Zoek naar de oorzaak "achter" het gedrag, vraag door en luister naar de leerling. Tijdens of vlak na een uitbarsting heeft praten geen zin. Zet de leerling apart en laat hem eerst tot rust komen. Vraag daarna wat tot de uitbarsting heeft geleid. Leerlingen met autisme kunnen vaak zelf heel goed aangeven wat de oorzaak is geweest. Maak samen heldere afspraken en kom deze na.

2.2 Kennis over autisme resulteert in begrip hebben voor autisme.

Aan de buitenkant is meestal niet te zien dat leerlingen autisme hebben. Ze praten duidelijk en correct. Achter hun ogenschijnlijk zelfstandige voorkomen kunnen angst, sociale isolatie en sociaal onvermogen schuil gaan. Lees over autisme en bekijk deze leerling door een "autibril". Wees bereid tot individuele aanpassingen om zijn hulpvraag te beantwoorden en hem

passend onderwijs te bieden. Dit kost wat tijd maar bespaart ergernis, leerachterstand en uitval.

2.3 Behandel een leerling met autisme niet als de rest, maar als een individu.

Iedere leerling met autisme is anders en heeft in min of meerdere mate last van zijn stoornis, wat zich uit in zijn gedrag. Als u een leerling met autisme in de klas krijgt, observeer hem goed en probeer achter zijn “gebruiksaanwijzing” te komen. Dit kan via de ouders, orthopedagoog, handelingsplan, vorige mentor, dossier enz. Door kennis te krijgen van de specifieke aanpak van deze leerling en deze in te passen in uw benadering, worden veel problemen voorkomen.

3.0 Waarom een pestprotocol aangepast aan autisme?

Zoals hierboven omschreven hebben jongeren met autisme problemen met de ontwikkeling van normale sociale interacties en het begrijpen van het gedrag van anderen. Vandaar dat kinderen met autisme ook zo vaak gepest worden op school. Ze moeten voldoen aan de verwachtingen van leerkrachten en medeleerlingen en hebben daar problemen mee. Ze reageren vaak anders in de sociale interactie en snappen het gedrag van medeleerlingen niet. Hierdoor “slaan ze vaak de plank mis” en komen ze in de problemen. Ze hebben moeite met het “lezen” van de ander (non-verbale communicatie) en missen daardoor een groot gedeelte van hetgeen écht bedoeld wordt. Hierdoor worden ze gemakkelijk doelwit van pestgedrag. Hun sociale naïviteit maakt hen tevens kwetsbaar voor pesterijen.

Ook hebben leerlingen met autisme een verhoogd risico ánderen te pesten. Door hun beperkt inzicht in sociale processen en het niet bewust zijn van de gevolgen van hun eigen gedrag ontstaat dit risico. Er moet dan gedacht worden aan bijvoorbeeld het imiteren van een ander, het stalken van leerlingen waarmee ze bevriend willen zijn, het alleen maar willen praten over eenzelfde onderwerp, het star vasthouden aan regels en afspraken en anderen daarop corrigeren of het op indringende wijze aandacht vragen van leerkrachten, reacties uitlokken en ongepast opmerkingen maken.

Dit gedrag kan door anderen als pesten worden aangemerkt.

4.0 Definitie plagen en pesten.

Plagen en pesten liggen dicht bij elkaar en het een kan gemakkelijk leiden tot het ander. Wat voor de een nog plagen is, kan voor de ander als pesten ervaren worden. Voor leerlingen met autisme zijn deze begrippen moeilijk te bevatten. Zij missen de sociale antennes om in te schatten wanneer plagen niet grappig meer is en reageren vaak onhandig en inadequaat in dit soort situaties.

4.1 Plagen.

Plagen gebeurt over en weer. Een soort tik-tak spel. De een zegt iets en de ander plaagt terug. Er is geen slachtoffer en geen dader, beide partijen zijn ongeveer even sterk. Het is niet de bedoeling een ander te kwetsen of pijn te doen. Plagen is een vorm van oefenen, oefenen in het herkennen van eigen en andermans grenzen. Hierdoor wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling getraind. Plagerijtjes zijn dan ook snel weer vergeten.

Kinderen met een laag zelfbeeld en met weinig zelfvertrouwen zien plagen sneller als pesten.

Kinderen met autisme begrijpen het plagen vaak niet en vatten het op als pesten. Doordat ze de non-verbale communicatie niet herkennen kunnen ze het plagen verkeerd opvatten. Vaak is een duidelijke uitleg hierin voldoende.

4.2 Pesten.

“Pesten is (psychisch, fysiek of seksueel) systematisch geweld van een leerling of een groep leerlingen ten opzichte van één of meer leerlingen, die niet (meer) in staat is/zijn zichzelf te verdedigen” (Bron: Bob van der Meer, expert op het gebied van veiligheid en pesten).

Het gaat hierbij om systematisch misbruik van macht, waarbij een persoon, die niet in staat is zichzelf te verdedigen, het slachtoffer is van negatieve acties van een of meer andere personen.

Kenmerken van pesten zijn:

- Herhaalde actie.
- In interactie met anderen.
- Negatief t.o.v. de ander.
- De actie is gericht op iemand die zich niet kan verweren.
- Er is sprake van machtsongelijkheid (fysiek en/of sociaal).

Bij pesten is er een duidelijke slachtofferrol en daderrol.

Hoewel leerlingen met autisme doorgaans slachtoffer zijn van pesten, komt het ook wel eens voor dat zijzelf als dader worden aangemerkt. Vaak heeft dit dan te maken met het verkeerd beoordelen van het gedrag van de ander of is er sprake van imitatiegedrag “om erbij te horen”. Kenmerken van pesten zoals negatief naar de ander en machtsongelijkheid ontbreken vaak in deze gevallen. Ook hier is het dus zaak om “de oorzaak achter het gedrag” op te sporen. Vaak is er dan van pesten geen sprake.

5.0 Bespreekbaar maken van pesten in de klas.

Wil je pesten in de klas bespreekbaar maken, gebruik dan geen actuele peestsituatie in de klas, maar til het onderwerp daar bovenuit. Hierdoor wordt het onderwerp minder beladen en kan gemakkelijker de overstap gemaakt worden naar het eigenlijke probleem in de klas. Via een omweg komen leerlingen vaak zelf met voorbeelden die leiden naar het pestprobleem.

Onderwerpen die bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden zijn:

- Oorlog en vrede en het gevoel van winnaars en verliezers.
- De schending van mensenrechten of rechten van kinderen.
- Machtsmisbruik in het algemeen.
- Kindermishandeling door volwassenen.

Het voorbeeld dat de leerkracht uitkiest is van groot belang.

Ook de overduidelijke stellingname van de leerkracht en de school tégen pesten is zeer belangrijk.

6.0 Verschillende vormen en situaties van pesten.

6.1 Vormen van pesten.

Er zijn verschillende vormen waarin pesten voorkomt:

- Verbaal
- Psychologisch
- Fysiek
- Digitaal

Hierna worden de verschillende vormen uitgewerkt.

6.1.1 Verbaal pesten.

Bij verbaal pesten wordt het gesproken woord gebruikt om het slachtoffer 'op een verkeerd been' te zetten of belachelijk te maken. Dit gebeurt op verschillende manieren en is voor de oplettende leerkracht goed te signaleren qua dader/slachtoffer.

Voorbeelden van verbaal pesten:

- Volstrekt doodzwijgen van het slachtoffer.
- Niet de echte naam, maar een bijnaam gebruiken.
- Voortdurend zogenaamde 'leuke' opmerkingen over het slachtoffer maken.
- Steeds weer het slachtoffer uitschelden.
- Het slachtoffer voortdurend van iets de schuld geven.
- Opmerkingen maken over zijn/haar kleding.
- Beledigende opmerkingen maken.

6.1.2 Psychologisch pesten.

Psychologisch pesten maakt diepe wonden die maar moeizaam helen. Vormen van psychologisch pesten worden door leerkrachten vaak niet opgemerkt, omdat ze zich "in het geniep" afspeelen en niet door verbaal of non-verbaal gedrag worden onderstreept. Kinderen met autisme zijn vaak slachtoffer van psychologisch pesten.

Voorbeelden van psychologisch pesten:

- Opzettelijk negeren van het slachtoffer.
- Overslaan bij uitdelen van versnaperingen of uitnodigingen bij verjaardagen.
- Het slachtoffer laten geloven dat hij/zij dom of lelijk is.
- Het slachtoffer laten geloven dat hij/zij 'mislukt' is en beter niet geboren had kunnen worden.

- Het slachtoffer isoleren van de rest van de groep.
- Het slachtoffer niet kiezen, waardoor hij/zij als laatste overblijft.
- Briefjes doorgeven.
- Afspraken niet doorgeven of niet maken, waardoor het slachtoffer in het ongewisse blijft over hetgeen hij voor een (groeps)opdracht moet doen.
- Veranderingen bewust niet doorgeven, waardoor het slachtoffer naar een verkeerd lokaal gaat of niet weet dat de les uitgevallen is.

6.1.3 Fysiek pesten.

Fysiek pesten lokt bij leerlingen met autisme vaak heftige fysieke tegenreacties uit. Leerkrachten zien dit vaak als 'gedragsproblemen'. Bedenk dat leerlingen met autisme nooit 'zomaar' gedragsproblemen laten zien. Hier gaat bijna altijd een periode van stress en/of angst aan vooraf. Ga daarom altijd, samen met de leerling, op zoek naar de oorzaak van de uitbarsting.

Voorbeelden van fysiek pesten:

- Fysiek of seksueel mishandelen.
- Bij herhaling lichaam of kleding aanraken of tegen de stoel tikken.
- Slaan en/of schoppen (bijv. na school ergens opwachten).
- Op weg van en naar school achterna rijden.
- Bewust de verkeerde kant opsturen.
- Als slaaf behandelen.
- Bezittingen aanraken of afpakken.
- Cadeaus eisen of geld afpersen.
- Jennen.

6.1.4 Digitaal (cyber)pesten.

Een aantal redenen waarom cyberpesten veel harder ingrijpt in het leven van het slachtoffer is de anonimiteit van de dader, de laagdrempeligheid van het internet en het feit dat de dader noch rechtstreeks, noch fysiek contact heeft met het slachtoffer. Daardoor wordt de dader niet geconfronteerd met de gevolgen van zijn daden. De dader wordt uitgedaagd tot het uiterste te gaan en krijgt meer succes omdat veel 'volgers' online meekijken. Slachtoffers van cyberpesten ontwikkelen een hevige mate van stress krijgen hierdoor een sterk gevoel van onveiligheid die zelfs zijn invloed zal hebben in het gezin.

Met name leerlingen met autisme zijn potentiële slachtoffers voor cyberpesten omdat zij zich gemakkelijker bewegen in cyberspace dan in de normale maatschappij. Zij komen echter sneller in de problemen omdat zij:

- Goedgelovig zijn, waardoor zij geneigd zijn alles te geloven wat er aan informatie binnen komt via cyberspace.

- Eerlijk zijn, waardoor zij op vragen, ook als daarmee (privacy)grenzen worden overschreden, eerlijk antwoorden en de gevraagde informatie verstrekken.
- Net als iedereen graag 'ergens bij willen horen' en 'normaal' willen zijn, maar moeilijk onderscheid kunnen maken tussen welgemeende, vriendschappelijke, contacten en contacten met valse bedoelingen.
- Geen adequate oplossingsstrategieën paraat hebben in situaties van grensoverschrijdend gedrag, misbruik en fraude.

Tips om cyberpesten aan te pakken:

- Reageer niet op pestberichten.
- Verwijder 'hate-mails' zonder deze te openen.
- Blijven 'hate-mails' komen, sla ze dan op als bewijs van het pestgedrag.
- Blokkeer personen die jou pesten.
- Ga nooit in op verzoeken om je kleding uit te trekken voor de cam en blokkeer die persoon.
- Neem contact op met de helpdesk of met de provider om het pesten te stoppen.
- Praat erover dat je wordt gepest en vraag om hulp om het pesten te stoppen!

7.0 Kenmerken van pesters en slachtoffers.

Het is erg belangrijk dat leerkrachten en ondersteunend personeel de kenmerken snel herkennen van pesters en slachtoffers. Zij moeten duidelijk stelling nemen tegen pesten en de signalen meteen aanpakken. Hoe eerder tegen pesten wordt opgetreden, des te beter kunnen de gevolgen worden beperkt.

7.1 Signalement van pesters.

Leerlingen die zelf pesten of als volger hieraan meedoen kunnen herkend worden aan de volgende houding, gedragingen of eigenschappen. De genoemde punten kunnen in combinatie met elkaar voorkomen. Iedere pester is uniek, zo ook de pester met autisme.

Hoe herken ik een dader van pesten?

- Wil zich machtig voelen.
- Wil controle uitoefenen.
- Vind het leuk/interessant om andere kinderen pijn te doen.
- Heeft charisma en charme.
- Weet het juiste moment te kiezen om ongezien te pesten.
- Vind het leuk om anderen te laten lijden door plagen, bedreigen, intimideren of psychisch mishandelen.
- Is heetgebakerd.
- Is impulsief.
- Kan zich moeilijk houden aan regels en afspraken.

- Onaangepast gedrag: aanvallend, oppositioneel of agressief naar medeleerlingen, ouders en leerkrachten.
- Voelen weinig medeleven voor de kinderen die zij pesten.
- Kunnen zich slecht verplaatsen in (de situatie) van een ander.
- Hebben een lage frustratiedrempel.
- Hebben een stoer voorkomen.
- Zijn betrokken bij ander asociaal of crimineel gedrag (stelen of vandalisme).

7.2 Signalement van het slachtoffer.

Potentiële slachtoffers van pesten zijn herkenbaar aan de volgende houding, gedragingen of eigenschappen. Ook deze komen weer vaak in combinatie met elkaar voor.

Hoe herken ik slachtoffers van pesten?

- Zijn stil, gevoelig of passief.
- Zijn ongelukkig, onzeker en verward.
- Lijken verdrietig, depressief of wisselvallig.
- Zijn op hun hoede.
- Hebben een lage eigenwaarde.
- Hebben lichamelijke klachten: bijv. hoofdpijn, buikpijn, tics of angstzweet.
- Hebben angst, stress of twijfel om naar school te gaan.
- Zijn minder gemotiveerd om te werken voor school.
- Komen gehavend uit school: vuile of kapotte kleding; beschadigde boeken.
- Vertonen kenmerken van lichamelijke mishandeling: blauwe plekken, krabbels of sneeën.
- Slapen niet goed, hebben nachtmerries of huilen in hun slaap.
- Doen letterlijk 'alles' om erbij te horen: gevaarlijk, ongewenst, onderdanig of ongepast gedrag.
- Schrikken van plotselinge uitingen van boosheid van anderen.
- Zijn sociaal geïsoleerd (weinig (boezem) vrienden).
- Denken dat alles wat een ander doet pestgedrag is.

Kinderen brengen een belangrijk deel van hun tijd door op school. De kans dat signalen van pesten op school worden opgevangen is dan ook groter dan dat dit thuis gebeurt. Leerkrachten moeten dan ook alert zijn op deze signalen en deze onmiddellijk onderzoeken en oppakken.

Leerlingen met autisme worden vaak over één kam geschoren met leerlingen met gedragsproblemen. Daarom is het goed niet alleen uit te gaan van de uiterlijke signalen, maar altijd op basis van de signalen met een leerling in gesprek te gaan om de oorzaak van het gedrag of de houding te achterhalen.

Een voorbeeld:

“Wouter is een 12-jarige jongen met Asperger. Met zijn IQ van 140 gaat hij naar het plaatselijk Gymnasium. Tijdens de introductieweek leert hij Jasper kennen. Jasper woont in dezelfde wijk als Wouter en is hoogbegaafd. Ze lijken het goed met elkaar te kunnen vinden en besluiten om voortaan samen naar school te fietsen. Al na de eerste week noemt Wouter Jasper zijn beste vriend. Waar Jasper gaat, daar is Wouter ook. Ze zitten naast elkaar in de klas, brengen hun pauzes gezamenlijk door, maken samen huiswerk en fietsen samen naar school.

Jasper heeft al snel door dat Wouter en hij niet echt op één golflengte zitten en dat de vriendschap niet wederkerig is. Wouter is anders en Jasper begint de ‘vriendschap’ van Wouter beklemmend te vinden. Als hij op een dag zegt dat hij niet meer met Wouter naar school wil fietsen en dat hij ergens anders wil zitten in de klas, begint de ellende. Wouter achtervolgt hem op de fiets en loopt hem overal achterna. De ouders van Jasper hebben hem aangeraden het gedrag van Wouter te negeren, maar als Jasper na een tijd steeds met blauwe plekken en kapotte enkels thuiskomt is het ook voor hen tijd om actie te ondernemen. Zij stappen naar school en dienen een klacht in. Gelukkig vraagt de mentor eerst het Steunpunt voor autisme om advies voordat zij verdere stappen onderneemt. Bij nadere analyse blijkt dat Wouter dacht dat hij in Jasper een beste vriend had gevonden. De boodschap dat Jasper niet meer met hem wil fietsen en niet meer naast hem wil zitten komt voor hem volkomen onverwacht. Jasper heeft hem niet uitgelegd waarom hij niet meer met hem wil fietsen en niet meer naast hem wil zitten.

Naarmate Jasper steeds meer ontwijkend gedrag vertoont loopt de angst en stress bij Wouter steeds verder op en probeert hij door stompen en schoppen duidelijk te maken dat hij er niet meer tegen kan en dat hij wil dat de situatie ophoudt. De ouders van Jasper dienen een klacht in bij de school en vragen om overplaatsing van Wouter. Nadat de mentor eerst met beide jongens apart heeft gesproken, maakt zij een vervolgspraak waarin Jasper expliciet punt voor punt vertelt aan Wouter wat er in de loop van de tijd is gebeurd:

- *“In de introductieweek dacht ik dat ik een vriend gevonden had omdat jij en ik allebei erg intelligent zijn, hetzelfde praten en veel weten over allerlei dingen;*
- *Na een paar weken merkte ik dat jij en ik toch niet zoveel gemeenschappelijk hebben als ik dacht en daarom wil ik je gewoon als klasgenoot zien en niet meer als vriend;*
- *Ik wil niet meer alles met jou samen doen omdat ik ook met andere klasgenoten bevriend wil zijn;*
- *Omdat jij mij eerst ‘stalkte’ en mij nu ook schopt en stompt vind ik je niet meer aardig;*
- *Ik heb het advies gekregen om jou te negeren, maar dat is misschien niet de juiste manier om met jou om te gaan;*
- *Als je daarmee ophoudt, dan kunnen we gewoon weer klasgenoten zijn en gewoon doen tegen elkaar.”*

Dit gesprek is niet gemakkelijk, maar de opluchting die op het gesprek volgt is bijna tastbaar. De afspraken worden op papier vastgelegd en door de beide klasgenoten ondertekend. Met een ferme handdruk gaat ieder zijns wegs.

8.0 Gevolgen van pesten.

“Ach joh, stel je niet aan, hij plaagt je een beetje! Iedereen wordt wel eens gepest! Dingen gaan nu eenmaal niet altijd zoals jij wilt! Pesten hoort er gewoon bij! Daar word je hard van! Wen er maar aan, want als je straks de maatschappij ingaat ... daar gaat het er nog veel harder aan toe! Je kunt op je werk ook niet voor elk wissewasje naar je baas rennen!”

De gevolgen van pesten kunnen ernstig zijn, zéér ernstig.

Niet ingrijpen bij pesten, vooral als het om een kwetsbare groep leerlingen gaat, kan rampzalige gevolgen hebben. Pesten levert gevoelens op van angst, stress en minderwaardigheid. Pesten op school kan leiden tot slechtere schoolprestaties, ziekte en verzuim en kan, als niet adequaat wordt ingegrepen leiden tot posttraumatische stressstoornis, depressie en kan uiteindelijk zelfs aanleiding zijn voor zelfmoord. Naar schatting heeft één op de tien zelfmoorden te maken met pesten (*Bron: Niet pesten maar aanpakken 2009*).

9.0 Hoe geven we pesters zo min mogelijk ruimte?

De ernst van de problematiek rond pesten vraagt om proactief beleid, beleid dat integraal in de school op alle niveaus is ingevoerd en in de interne zorgstructuur is verankerd.

De volgende ingrediënten voor een proactief pestbeleid zijn belangrijk:

- Eenduidige gedragsregels en afspraken.
- Toezicht, altijd en overal!
- Een ‘lik op stuk’ aanpak van pestgedrag.
- Een graadmeter om pesten te meten.
- Pesters worden helpers; invoeren van een evt. buddysysteem.

9.1 Eenduidige gedragsregels en afspraken.

Consequent zijn is voor leerlingen met autisme meer dan voor andere leerlingen belangrijk, omdat zij alles heel letterlijk nemen: “Wat eens mag, mag altijd en wat niet mag, mag nooit!” Zij zullen niet alleen zichzelf, maar ook medeleerlingen en het personeel van de school hier aan houden.

Ook hier zijn uitzonderingen op. Te denken valt aan klassenuitjes, feestdagen, roosterwijzigingen enz. Dit zijn uitgelezen momenten voor pesters om hun slachtoffers op een verkeerd been te zetten.

Belangrijk is dat leerlingen met autisme in voorkomende gevallen ruim van tevoren worden geïnformeerd. Eventueel wordt er een ‘draaiboek’ voor hen gemaakt dat thuis met de

ouders doorgenomen kan worden, zodat afwijkende situaties goed voorbereid kunnen worden.

Onderstaand zijn de gedragsregels aangegeven. De algemene regels binnen De Ortolaan zijn als bijlage 1 opgenomen.

Deze regels gelden op school en daarbuiten!

1. We beoordelen mensen op hoe ze zijn, niet op hoe ze eruit zien of welke kleding ze aanhebben.
2. Iedereen hoort erbij! (We sluiten niemand buiten).
3. We blijven van andermans spullen af.
4. We lachen elkaar niet uit.
5. We gebruiken geen bijnamen en noemen iedereen bij zijn eigen naam.
6. We schelden elkaar niet uit en praten gewoon, ook als we ruzie hebben.
7. We roddelen niet over elkaar.
8. We doen elkaar geen pijn (lichamelijk of geestelijk).
9. We laten elkaar met rust en bemoeien ons niet met een ander.
10. We kiezen geen partij (bij een ruzie).
11. We letten goed op dat er niet gepest wordt!
12. We vertellen een pester dat we vinden dat hij pest en dat het moet ophouden. Gaat het pesten door, dan vertellen we het aan de mentor (of aan een leerkracht) en praten we er thuis over.
13. We praten een ruzie eerst zelf uit. Lukt dat niet, dan vragen we hulp aan een leerkracht of aan de mentor.
14. Als we aan een leerkracht of aan de mentor vertellen dat er gepest wordt of als er ruzie is, dan is dat geen klikken!
15. Als pesten of een ruzie is uitgepraat, dan vergeven we elkaar en praten we er niet meer over.
16. We luisteren naar elkaar.
17. Nieuwkomers worden op school goed ontvangen en als het nodig is geholpen.

Bovengenoemde regels zullen in een aantal mentorlessen met de klas besproken moeten worden. Belangrijk hierbij is dat de leerlingen zelf achter de regels en afspraken staan en deze als het ware 'omarmen'. Gedurende het schooljaar is het van belang om de regels en afspraken regelmatig opnieuw te bespreken (herhalen).

Het consequent handhaven van de regels en afspraken is op een basisschool gemakkelijker dan in het voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs zijn regels vaak gekoppeld aan een groepsleerkracht, terwijl in het voortgezet onderwijs verschillende docenten en het wisselen van lokalen het consequent handhaven van regels moeilijk maken. Hierdoor is het erg belangrijk dat in het voortgezet onderwijs de regels en afspraken duidelijk zijn en consequent worden nageleefd door álle docenten en het ondersteunend personeel.

Hieronder nog een voorbeeld waaruit blijkt dat regels regelmatig besproken en aangepast kunnen worden.

In een groep hebben de leerlingen met elkaar afgesproken dat iedereen erbij hoort en dat niemand wordt buitengesloten. Tijdens het mentoruur vertelt Jeroen dat hij in de kleedkamer van de gymzaal door de meisjes is ondergespoten met deo en dat niemand hem tijdens de gymles kiest, waardoor hij altijd als laatste overblijft. Hij legt uit dat hij door zijn ASS extra gevoelig is voor luchtjes en dat hij ervan in de war raakt. Vanuit de groep wordt voorgesteld om tijdelijk twee gedragsregels toe te voegen:

- *Deo wordt alleen in de doucheruimte gebruikt en wordt niet op een ander gespoten.*
- *Wie als laatste overblijft tijdens de gymles mag de volgende gymles beginnen met kiezen.*

De nieuwe regels worden, voor iedereen zichtbaar, in de kleedkamer van de gymzaal opgehangen en doorgegeven aan de gymdocent. Twee maanden later heeft de groep de nieuwe regels 'eigen gemaakt' en zijn de problemen opgelost. In overleg worden de extra regels weer verwijderd.

9.2 Toezicht, altijd en overal!

Op plaatsen waar géén toezicht is en leerlingen met elkaar vertoeven hebben pesters meer ruimte om hun slachtoffers te benaderen. Vandaar dat overal waar leerlingen met elkaar zijn, toezicht geboden is.

9.3 'Lik op stuk beleid'

In een situatie waarin sprake is van een gemêleerde groep leerlingen, dus tevens leerlingen met een aandachts-, informatieverwerkings- of gedragsstoornis, zullen leerlingen met autisme veelvuldig worden gepest. Een **consequent en proactief sanctiebeleid** is dan nodig om pesten aan te pakken en de veiligheid van de groep te waarborgen.

Concreet betekent dit dat elke vorm van pesten **meteen** moet worden aangepakt zodra dit wordt geconstateerd of wordt gemeld aan een leerkracht of mentor. Niet de volgende dag of een week later, maar meteen!

De boodschap van school moet helder en consequent in alle geledingen van de school worden verkondigd: **Pesten wordt hier op school niet getolereerd, nu niet en nooit!**

9.4 Een graadmeter om pesten te meten.

Onder het motto 'meten is weten' zijn twee instrumenten ontwikkeld die het mogelijk maken om de omvang van pesten in de klas/groep, over klassen/groepen heen en zelfs over scholen heen zichtbaar te maken.

Door regelmatig (bijvoorbeeld twee maal per jaar, voor de kerstvakantie en voor de meivakantie) alle leerlingen, docenten en mentoren hierop te bevragen en de resultaten terug te koppelen naar het team, leerlingenraad en ouderraad, wordt pesten een structureel onderwerp dat schoolbreed de aandacht krijgt die het verdient.

9.4.1 Pestmeter.

Er is een pestmeter ontwikkeld voor het voortgezet (speciaal) onderwijs die als bijlage 2 hierbij is gevoegd.

Belangrijke randvoorwaarden voor het gebruik van deze pestmeter zijn:

- Omdat het een momentopname betreft vullen de leerlingen uit een klas bij voorkeur de pestmeter op één dag in.
- Alle leerlingen uit de klas vullen de vragenlijst in.
- De leerlingen vullen in een aparte ruimte met een computer een voor een de pestmeter in.
- De vragenlijst wordt anoniem ingevuld waardoor discussies over verraad en klikken bij voorbaat uitgesloten zijn.

9.4.2 Maatjesmeter.

De 'Maatjesmeter' is een instrument waarmee duidelijk wordt gemaakt welke leerlingen niet goed liggen in de klas. Deze leerlingen krijgen weinig aansluiting en worden niet aardig gevonden, waardoor ze potentiële pestslachtoffers zijn.

Tevens wordt duidelijk welke kinderen gepest worden en welke kinderen zelf pesten. Het instrument spreekt voor zichzelf.

De randvoorwaarden zijn hetzelfde als bij de pestmeter.

De 'Maatjesmeter' voor de leerling is opgenomen in bijlage 3.

Ook is er een 'Maatjesmeter' ontwikkeld voor de leerkracht en mentor. Ook deze spreekt voor zichzelf. Door de gegevens met elkaar te vergelijken ontstaat een helder beeld over de sociale rangorde binnen de groep.

De 'Maatjesmeter' voor de docenten/mentor is als bijlage 4 bijgevoegd.

Bij deze meting gaat het altijd om de zelfbeleving die wordt getoetst aan de beleving van de omgeving. Hier kunnen grote verschillen in bestaan. De zelfbeleving is hierbij wel het uitgangspunt. Met betrekking tot het slachtoffer zijn vier uitkomsten mogelijk:

- Leerlingen geven aan dat zij niet worden gepest, terwijl medeleerlingen en leerkrachten/mentor aangeven dat zij wel worden gepest. Dit is de groep van de 'ontkenners', waarbij mogelijk sprake is van een verstoorde perceptie, angst voor represailles of negeren van pestgedrag als overlevingsstrategie.
- Leerlingen geven aan dat zij wel worden gepest, terwijl leerlingen en docenten/mentor aangeven dat zij niet worden gepest. Dit is de groep van 'sociaal onopvallende leerlingen' waarbij vaak sprake is van innerlijke problemen.
- Leerlingen geven aan dat zij wel worden gepest en medeleerlingen en docenten/mentor bevestigen dit. Dit is de groep van 'echte' slachtoffers. Een goede analyse van de problematiek op basis van gesprekken met deze leerlingen, hun ouders en de leerkrachten/mentor, een directe interventieaanpak en een 'lik op stuk' beleid is nodig om het pesten te stoppen.
- Leerlingen geven aan dat zij niet worden gepest en medeleerlingen en leerkrachten/mentor bevestigen dit. Dit is de groep die niet wordt gepest. Indien deze leerlingen zelf ook niet pesten, kan deze groep mogelijk direct worden ingezet om pesten in de klas aan te pakken.

Ook voor daders van pestgedrag is een dergelijke typologie te omschrijven:

- Leerlingen geven aan dat zij niet pesten, terwijl medeleerlingen en leerkrachten/mentor aangeven dat zij wel pesten. Dit is een groep van 'ontkenners' wiens gedrag op verschillende manieren verklaard kan worden. Ten eerste is het mogelijk dat jongvolwassenen die pesten problemen hebben in de sociale informatieverwerking, waardoor ze hun gedrag daadwerkelijk niet herkennen als pestgedrag. Ten tweede is het mogelijk dat ze hun pestgedrag ontkennen omdat ze weten dat pesten niet geoorloofd is en ten derde is het mogelijk dat ze hun gedrag niet zien als pestgedrag, omdat zij andere opvattingen hanteren over pestgedrag.
- Leerlingen geven aan dat zij wel pesten, terwijl medeleerlingen en leerkrachten/mentor aangeven dat zij niet pesten. Theoretisch zou dit moeten kunnen. In de praktijk is dit echter nog niet naar voren gekomen.
- Leerlingen geven aan dat zij wel pesten en medeleerlingen en leerkrachten/mentor beamen dit. Dit is de groep van 'echte' daders van pestgedrag. Voor de aanpak van dit gedrag is een goede analyse van de problematiek nodig, in combinatie met een directe interventieaanpak en 'lik op stuk' beleid.
- Leerlingen geven aan dat zij niet pesten en medeleerlingen en leerkrachten/mentor beamen dit. Dit is de groep leerlingen die niet pest. Als deze leerlingen wel gepest worden, kan deze groep mogelijk direct ingezet worden om het pesten aan te pakken.

9.5 'Kettingkoppelen' met klasgenoten.

Ondersteuning door medeleerlingen kan voor leerlingen met autisme een belangrijke succesfactor zijn om de schoolperiode ongeschonden en zonder pesten door te komen. Deze ondersteuning kan op verschillende manieren. Hieronder gaan we uit van klasgenoten die de ondersteuning bieden.

9.5.1 Helpers koppelen aan leerlingen die baat hebben bij ondersteuning.

In deze opzet worden helpers voor een periode van 6 weken gekoppeld aan een klasgenoot met autisme en helpen die klasgenoot gedurende deze weken met de dagelijkse problemen waar hij/zij tegenaan loopt. Na zes weken wordt een andere helper gekoppeld aan de leerling met autisme enz. Dit rouleersysteem binnen de eigen klas heeft een aantal belangrijke voordelen:

- Gedurende het schooljaar krijgt een leerling met autisme ondersteuning van 6 à 7 helpers en leert hij daardoor steeds meer medeleerlingen kennen en leert hij hulp te vragen bij zijn medeleerlingen.
- Steeds meer medeleerlingen raken vertrouwd met de problematiek en krijgen gaandeweg meer begrip en empathie voor deze medeleerlingen.
- Wie als helper geleerd heeft door een 'auti-bril' te kijken zal niet gauw geneigd zijn deze kwetsbare leerlingen te pesten en zal eerder in peestsituaties optreden.
- De kans op sociale integratie van de leerling met autisme wordt sterk vergroot.

Het principe van 'kettingkoppelen' wordt bij voorkeur geïntroduceerd in de brugklassen van het voortgezet (speciaal) onderwijs en kan geleidelijk worden doorgevoerd naar de hogere klassen. Omdat er dan nog geen sprake is van een 'gevestigde orde' en alle leerlingen in

principe beginnen met een schone lei, kan het 'kettingkoppelen' relatief gemakkelijk worden geïntroduceerd.

Algemene criteria voor helpers zijn:

- Leerlingen die zelf zonder hulpvraag zijn binnengekomen.
- Leerlingen met weinig schoolverzuim.
- Leerlingen die kunnen omgaan met vertrouwelijke informatie (vertrouwenspersoon kunnen zijn).

9.5.2 Eigenschappen en valkuilen van helpers.

Eigenschappen van helpers:

- Behulpzaam en positieve instelling.
- Interesse in mensen.
- Accepteren en waarderen van verschillen tussen mensen.
- Verantwoordelijkheidsgevoel.
- Geduld en volharding.
- Stabiliteit.
- Betrouwbaarheid (nakomen van afspraken).
- Kunnen plannen en organiseren.
- Creatief zijn (samen met leerling oplossingen bedenken).
- Initiatiefrijk (niet wachten tot de leerling met hulpvragen komt).
- Kunnen relativieren.
- Een vriendelijke en zakelijke houding.

Valkuilen van helpers:

- Té empathisch (niet meer aan eigen schoolzaken of contacten toekomen).
- Teveel ondersteuning bieden waardoor een afhankelijkheidsrelatie ontstaat.

9.5.3 Ondersteuningsvragen van leerlingen.

Over het algemeen kan worden gesteld dat leerlingen met autisme problemen hebben met veranderingen en met het expliciteren van opdrachten. Zij hebben behoefte aan ondersteuning bij concrete zaken rondom het plannen en organiseren van schoolse zaken en bij sociale aspecten in de omgang met medeleerlingen en leerkrachten/mentoren. Hieronder zijn verschillende ondersteuningsvragen samengevat.

Ondersteuningsvragen bij concrete schoolse zaken:

- Plannen van huiswerk.
- Veranderingen in het lesrooster.

- Maken van boekbesprekingen.
- Voorbereiden van excursies buiten school.
- Het kiezen van onderwerpen voor schrijfoopdrachten of spreekbeurten.
- Bijzondere activiteiten binnen school.
- Hulp bij samenwerkingsopdrachten.
- Hulp bij het maken van werkstukken.
- Hulp bij het invullen van de agenda.
- Hulp bij het omzetten van opdrachten in concrete doeactiviteiten.

Ondersteuningsvragen bij sociale aspecten:

- Het bespreken van een probleem.
- Het vragen om hulp of advies.
- Het omgaan met kritiek.
- Omgaan met stress.
- Omgaan met pesten.
- Omgaan met klasgenoten bij ruzie of boosheid.
- Tips over hoe je je in bepaalde situaties het beste kunt gedragen.

9.5.4 Pesters worden helpers!

Hoe vaker we een bepaalde emotie meemaken, hoe vaker zij zal terugkomen. Met andere woorden: pesters die pesten uit angst (emotie) zullen steeds meer moeten pesten om die angst te onderdrukken. Door een andere emotie (empathie) de plaats in te laten nemen van die angst, zou de invloed daarvan op de chemie van het lichaam hun gedrag aanmerkelijk kunnen veranderen. Zelfs leerlingen die veel negatief gedrag vertoonden, maakten als ondersteuner een positieve omslag en gingen voorbeeldgedrag vertonen. Dit biedt perspectief om van pesters helpers te maken. Empathie is daarbij de sleutel. (Bron: 1996 ontdekking Dr. Candice Pert; de relatie tussen chemie en emotie).

Wat te doen bij (vermeend) pestgedrag.

1.0 De vijfsporenaanpak.

De vijfsporenaanpak houdt in dat de verantwoordelijkheid voor de aanpak van pesten door de hele school gedragen wordt, dat er begeleiding wordt aangeboden aan de gepeste leerling en de pester. Maar ook dat de klas betrokken wordt bij het pestprobleem en dat ouders steun krijgen.

1.1 De algemene verantwoordelijkheid van de school.

De school zorgt dat de Intern Begeleider, de pestcoördinator, mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten. De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.

1.2 Het bieden van begeleiding aan de leerling die gepest wordt.

- Het probleem wordt serieus genomen.
- Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurd is.
  - Gesprek met slachtoffer
  - Gesprek met pester
  - Evt. gesprek met getuigen
  - Gesprek met slachtoffer én pester
  - Afspraken maken om pesten te stoppen

Na 2 weken controleren of het pesten is gestopt. Is dit niet het geval:

- Pestcoördinator neemt het over van de mentor.
- Pestcoördinator heeft gesprek met ouders.
- Hernieuwde afspraken maken om het pesten te stoppen. Deze afspraken op papier zetten en door beide partijen laten ondertekenen.
- Hulp aanbieden in de vorm van verschillende trainingen. Bijv. Weerbaarheidstraining, Rots & Water, sociale vaardigheidstraining enz.

1.3 Het bieden van begeleiding aan de pester.

- De pester wordt geconfronteerd met zijn gedrag.
- De gevolgen van het pesten voor de gepeste leerling en de pester zelf worden besproken door de mentor en/of pestcoördinator.
- Bij het niet stoppen van het pestgedrag door de pester, deze hulp aanbieden in de vorm van een training.

1.4 Het betrekken van de klas bij het probleem.

- De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.
- Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen aan het verbeteren van de situatie.

1.5 Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- De pestcoördinator, de mentor en de intern begeleider werken samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- De pestcoördinator gaat in gesprek met de ouders.
- De pestcoördinator verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

2.0 Preventieve maatregelen

- Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderlinge plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het pestprotocol. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken maar als hulp bieden of vragen moet worden beschouwd.
- In de klas wordt aan het begin van het schooljaar het probleem “pesten” neergezet en behandeld in de vorm van bijv. sociale vaardigheidslessen, Theater als middel, Weerbaarheidstraining enz.
- Aan het begin van het schooljaar (voor de kerstvakantie) en vóór de meivakantie wordt door alle leerlingen en de mentor de ‘pestmeter’ ingevuld. Hierdoor wordt een beeld verkregen over het al dan niet pesten op school.

3.0 De pestcoördinator

- De pestcoördinator op De Ortolaan is Paul Giesberts.
- De pestcoördinator neemt de rol van de mentor over bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt.
- De pestcoördinator heeft zo nodig een gesprek met de gepeste leerling en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden en neemt contact op met de ouders.
- De pester krijgt een waarschuwing van de pestcoördinator en zo nodig meteen een straf. Een schriftelijk verslag hiervan wordt in het Leerlingvolgsysteem/Magister opgenomen.
In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
  - a. confronteren
  - b. mogelijk achterliggende problematiek op tafel krijgen
  - c. helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten.

- In het contact met de gepeste leerling wordt gekeken of hij sociaal gedrag vertoont waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
- De pestcoördinator adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste, de aangeboden hulp te aanvaarden.
- De pestcoördinator stelt de betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
- De pestcoördinator bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
- De pestcoördinator koppelt alle informatie weer terug naar de mentor.

In zeer ernstige gevallen, ter beoordeling van de directie, kan van bovenstaande worden afgeweken. Het oproepen van ouders, schorsing en eventuele verwijdering van school behoren dan tot de mogelijkheden.

Bijlage 1 Regels en afspraken op De Ortolaan.

Vooraf

Op elke school zijn er bepaalde regels en afspraken. Zo ook op de Ortolaan. De belangrijkste zijn door ons op papier gezet. Deze regels gelden voor iedereen op school.

Het kan zijn dat er binnen de klas/groep nog andere afspraken gelden. Dat hoor je dan van jouw mentor. Voor dingen die niet in de afspraken staan, geldt dat de mentor, coördinator of directeur beslissen of iets wel of niet mag. Je vraagt dit aan een van hen.

Logboek/agenda

- Het logboek of agenda wordt elke dag ingevuld door de mentor.
- Ik neem het logboek/agenda elke dag mee naar huis en laat het ondertekenen door mijn ouders/verzorgers.
- Ik ben zelf verantwoordelijk voor het logboek/agenda, en zorg dat het er netjes uitziet.
- Het logboek/agenda is tevens communicatieschrift tussen school en thuis.
- Sommige leerlingen hebben geen logboek of agenda. Dit is dan uitdrukkelijk afgesproken tussen school en ouders/verzorgers.

Te laat komen

- Ik ben op tijd op school (en op tijd in alle lessen).
- Wanneer ik te laat ben, wordt dit in het logboek/agenda opgeschreven.
- Bij te laat komen moet ik tijd inhalen na school.
- Vaker te laat komen: op gesprek bij de coördinator, ouders/verzorgers worden ingelicht. De leerplichtconsulent kan op de hoogte gebracht worden.
- Dit alles geldt niet als ik te laat kom omdat de taxi of bus te laat op school is.

Pauzes

- Ik mag het lokaal pas verlaten wanneer de leerkracht dit goed vindt.
- In de pauze ben ik op een van de pauzeplekken.
- Ik mag de school en het schoolterrein niet zonder toestemming van de mentor of coördinator verlaten. Wanneer ik de school of het terrein zonder toestemming verlaat worden ouders/verzorgers ingelicht en geldt dit als ongeoorloofd verzuim. De coördinator bepaalt de straf.
- Wanneer ik vaker de school en het schoolterrein verlaat zonder toestemming, kan de school mij een time-out geven en mag ik pas weer naar school wanneer er een gesprek op school heeft plaatsgevonden met ouders/verzorgers om afspraken te maken. De leerplichtconsulent kan ingeschakeld worden.

Roken

- Er geldt een rookverbod binnen school zowel als op het schoolterrein.
- Bij overtreding bepaalt de coördinator de straf.
- Bij herhaalde overtreding worden ouders/verzorgers ingelicht en kan een time-out volgen. Ouders/verzorgers worden opgeroepen voor een gesprek.

Mobiele telefoons

- Mijn GSM is uit en uit het zicht wanneer ik het schoolterrein betreed.
- Ik lever mijn GSM bij lesaanvang om 8.30 uur in bij mijn mentor.
- Ik mag geen foto's of video-opnames maken met mijn GSM.
- School is niet aansprakelijk voor diefstal of beschadiging van mijn GSM.
- Bij overtreding wordt de GSM in beslag genomen en kan om 14.00 uur opgehaald worden bij de coördinator.
- Bij herhaalde overtreding wordt de GSM in beslag genomen en worden de ouders/verzorgers opgeroepen, zij krijgen de GSM.

Social media

- Het is niet toegestaan om tijdens schooltijd in te loggen en/of gebruik te maken van social media zoals Facebook, Twitter etc.
- Het negatief benaderen van medeleerlingen of medewerkers van de Ortolaan via social media buiten schooltijd, kan gevolgen hebben binnen school.

Wapens

- Ik mag geen wapens meenemen naar school. Dit geldt ook voor zakmessen en nepwapens.
- Wapens worden in beslag genomen. Ouders/verzorgers worden ingelicht. School doet aangifte bij de politie.
- Bij overtreding kan ik geschorst worden.
- Bij (herhaalde) overtreding kan school mij definitief van school verwijderen.

Geweld

- De school bewaakt de veiligheid van mezelf, de medeleerlingen en de medewerkers. Dit kan betekenen dat de politie ingeschakeld wordt bij gebruik van geweld.
- Lichamelijk geweld, schelden of bedreigen is op school niet toegestaan.
- Wanneer ik wel scheld of dreig/bedreig en school is niet in staat het binnen school op te lossen, kan ik naar huis gestuurd worden. Mijn ouders/verzorgers worden onmiddellijk ingelicht.
- Bij lichamelijk geweld word ik naar huis gestuurd. Mijn ouders/verzorgers worden onmiddellijk ingelicht.

- Geweld of bedreiging kan een schorsing of definitieve verwijdering van school tot gevolg hebben. Er wordt melding of aangifte gedaan bij de politie door school of slachtoffer, of ouders/verzorgers.
- Eventuele schade komt voor rekening van de dader.

Toestemmingsbriefje

- Voor het verlaten van een lokaal krijg ik van de leerkracht een ingevuld toestemmingsbriefje. Dit moet ik elke volwassene laten lezen die hier om vraagt.
- Ik mag niet zonder toestemming het lokaal verlaten.
- Doe ik dit wel, heb ik een gesprek met de coördinator.
- Bij herhaalde overtreding worden ouders/verzorgers opgeroepen.

Lesverwijdering

- Wanneer de leerkracht het nodig vindt kan hij mij (tijdelijk) uit de les verwijderen.
- Ik meld mij bij de coördinator.
- Wanneer ik niet terug kan in de les, ben ik bij de coördinator of pedagoge, of ben ik tijdelijk in een andere groep.
- Wanneer ik niet terug kan in de les en wanneer ik niet bij iemand anders binnen de school kan zijn, kan ik naar huis gestuurd worden. Mijn ouders/verzorgers worden onmiddellijk ingelicht.

Absentie

- Ik moet elke schooldag op school zijn.
- Wanneer ik ziek ben, melden mijn ouders/verzorgers dat voor 8.30 uur aan de school.
- Voor extra verlof (familiefeesten e.d.) heeft de school formulieren die de ouders/verzorgers aan de mentor kunnen vragen. De locatiedirecteur beslist of het verlof gegeven mag worden.
- Wanneer ik zonder geldige reden niet op school ben, is de school verplicht dit te melden bij de leerplichtconsulent.

Handelen

- Ik mag op school niets kopen van of verkopen aan anderen.
- Ik mag op school niets ruilen met anderen.
- Mijn ouders/verzorgers worden ingelicht bij overtreding.

Alcohol en drugs

- Ik mag op school geen alcohol of drugs in mijn bezit hebben.
- Ik mag op school niet onder invloed zijn van alcohol of drugs.
- Bij overtreding word ik naar huis gestuurd en worden mijn ouders/verzorgers ingelicht en opgeroepen.

- Bij overtreding kan ik geschorst worden of definitief van school verwijderd worden.

Kleding

- Mijn kleding mag niet seksueel uitdagend zijn: geen ontblote bovenlijven, geen zichtbare navels, geen openhangende bloezen of andere kleding waarbij borsten zichtbaar zijn.
- Ik mag geen kleding dragen met seksueel getinte teksten of afbeeldingen, teksten of afbeeldingen die uitdagen of kwetsen. Dit geldt ook voor sieraden.
- Ik mag geen kleding dragen die mijn gezicht geheel of gedeeltelijk bedekken.

Regels en afspraken VSO de Ortolaan

Ondergetekende verklaart hierbij te tekenen voor **gezien en akkoord**.

Datum ..... Plaats .....

Leerling .....

Ouders/verzorgers .....

Jouw school is tegen geweld en tegen pesten!

Pesten komt op alle scholen en daarbuiten voor. Leerlingen die worden gepest worden hier erg ongelukkig van en hun resultaten gaan achteruit. Sommige leerlingen hebben er nog jarenlang last van dat zij gepest zijn. Daarom is het belangrijk om pesten aan te pakken. Jij kunt helpen door deze vragenlijst in te vullen.

Er zijn verschillende manieren van pesten:

- Mondeling (uitschelden of uitlachen)
- Psychologisch (negeren of belachelijk maken)
- Fysiek (slaan of spullen afpakken/kapot maken)
- Digitaal (pesten via whats-app, sms, Facebook enz.)

Je kunt hier op verschillende manieren mee omgaan. Je ziet het, je doet mee, je negeert het of je wordt misschien zelf ook gepest.

Je gaat zo een vragenlijst invullen, die gaat over pesten in jouw klas en op jouw school. Alle leerlingen in jouw klas gaan deze vragen invullen. Je naam wordt nergens gevraagd, dus weet ook niemand wat jij hebt ingevuld. Het is wel belangrijk dat je de vragen eerlijk beantwoordt.

Onder alle vragen staan meer antwoorden. Bij de meeste vragen kun je maar één antwoord invullen, bij sommige meer. Als je niet zeker weet welk antwoord je moet kiezen, neem dan het antwoord dat het dichtste bij jouw eigen mening in de buurt komt. Kruis dit antwoord aan en ga dan naar de volgende vraag.

Hierna volgen eerst wat algemene vragen.

Wat ben jij?

Kruis 1 antwoord aan:

- een jongen
- een meisje

Hoe oud ben je?

Kruis 1 antwoord aan:

- 12 jaar
- 13 jaar
- 14 jaar
- 15 jaar
- 16 jaar
- 17 jaar
- 18 jaar
- 19 jaar
- 20 jaar
- ouder dan 20 jaar

Hoeveel goede vrienden/vriendinnen heb jij?

Kruis 1 antwoord aan:

- geen
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- meer dan 5

Word jij gepest op school? Daarover gaan de volgende vragen.

Hoe vaak word jij op school gepest?

Kruis 1 antwoord aan:

- ieder lesuur
- iedere dag
- iedere week
- iedere maand
- (bijna) nooit

Hoe word jij meestal gepest?

- verbaal/mondeling
- psychologisch
- fysiek
- digitaal

Op welke manieren word jij gepest?

Kruis hieronder alles aan wat op jou van toepassing is:

- mij doodzwijgen
- mij niet bij mijn naam noemen maar een bijnaam gebruiken
- zogenaamd 'leuke opmerkingen' maken
- mij uitschelden
- mij steeds de schuld geven, ook als ik iets niet gedaan heb
- opmerkingen maken over mijn kleding
- beledigende opmerkingen maken
- mij expres negeren
- mij overslaan bij het uitdelen van snoep of uitnodigingen tijdens verjaardagen
- mij laten geloven dat ik dom of lelijk ben
- mij laten geloven dat ik 'mislukt' ben en beter niet geboren had kunnen worden
- mij isoleren van de rest van de groep
- mij niet kiezen, waardoor ik steeds over blijf (gym, pauzes of opdrachten)
- stiekem briefjes doorgeven over mij
- geen werkafspraken met mij maken zodat ik niet weet wat ik moet doen
- mij fysiek of seksueel mishandelen
- bij herhaling mijn lichaam of kleding aanraken of tegen de stoel tikken
- mij buiten school opwachten, slaan of schoppen

- mij op weg van en naar school achterna rijden
- mij bewust de verkeerde kant opsturen
- mij als slaaf behandelen
- mijn bezittingen (tas, lunch, boeken, fiets, kleding) aanraken of afpakken
- cadeaus eisen of geld afpakken
- jennen
- mij whats-app/sms berichten sturen, al dan niet met nummerherkenning
- mij belachelijk maken in chat-rooms, Facebook of andere sociale media
- berichten sturen met dreigementen of privé informatie over mij
- privé opnames van mij op YouTube zetten

Word je alleen gepest buiten de lesuren (tijdens leswisselingen, op de gang, tijdens pauzes, voor en na school)?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja
- nee

Word je ook gepest waar de docent of mentor bij is?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja
- nee

In welke klas zit de leerling of zitten de leerlingen die jou pesten?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- in mijn klas
- in een hogere klas
- in een lagere klas
- in verschillende klassen

Door hoeveel leerlingen word je gepest?

Kruis 1 antwoord aan:

- meestal door 1 leerling
- door een groep van 2-3 leerlingen
- door een groep van 4-9 leerlingen
- door een groep van meer dan 9 leerlingen
- door verschillende leerlingen of groepen leerlingen

Weten je ouders dat je wordt gepest?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja, ik heb het verteld
- ja, ze weten het van school
- nee, ik praat er niet over

Weet je mentor en/of de docenten dat je wordt gepest?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja, ik heb het verteld
- ja, ze hebben het zelf gezien
- ja, medeleerlingen hebben het verteld
- nee, ik praat er niet over

Pest jij andere kinderen op school of doe je mee met pesten? Daarover gaan de volgende vragen.

Hoe vaak pest jij op school of doe je mee met het pesten van een of meer andere kinderen?

Kruis 1 antwoord aan:

- ieder lesuur
- iedere dag
- iedere week
- iedere maand
- (bijna) nooit

Kruis hieronder alles aan waarmee jij een of meer kinderen pest:

Kruis hieronder aan wat jij doet:

- ik pest nooit
- doodzwijgen
- niet bij zijn/haar naam noemen maar een bijnaam gebruiken
- zogenaamd 'leuke opmerkingen' maken
- uitschelden
- steeds de schuld geven, ook als ze iets niet gedaan hebben
- opmerkingen maken over kleding
- beledigende opmerkingen maken
- expres negeren
- overslaan bij het uitdelen van snoep of uitnodigingen tijdens verjaardagen
- laten geloven dat ze dom of lelijk zijn
- laten geloven dat ze 'mislukt' zijn en beter niet geboren hadden kunnen worden
- isoleren van de rest van de groep
- niet kiezen, waardoor ze steeds overblijven (gym, pauzes of opdrachten)
- stiekem briefjes doorgeven
- geen werkafspraken maken zodat ze niet weten wat ze moeten doen
- fysiek of seksueel mishandelen
- bij herhaling lichaam of kleding aanraken of tegen de stoel tikken
- buiten school opwachten, slaan of schoppen
- op weg van en naar school achterna rijden
- bewust de verkeerde kant opsturen
- als slaaf behandelen
- bezittingen (tas, lunch, boeken, fiets, kleding) aanraken of afpakken
- cadeaus eisen of geld afpakken
- jennen

- whats-app/sms berichten sturen, al dan niet met nummerherkenning
- belachelijk maken in chat-rooms, Facebook of andere sociale media
- berichten sturen met dreigementen of privé informatie
- privé opnames op YouTube zetten

Pest je alleen buiten de uren (tijdens leswisselingen, op de gang, tijdens pauzes, voor en na school)?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja
- nee

Pest je ook waar de docent of mentor bij is?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja
- nee

De volgende vragen gaan over wat er bij jou op school gedaan wordt tegen pesten.

Zitten er bij jou in de klas leerlingen die vaak gepest worden?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja, 1 leerling wordt gepest
- ja, meer leerlingen worden gepest
- nee

Als je ziet dat iemand gepest wordt, wat doe je dan meestal?

Kruis 1 antwoord aan:

- ik doe net of ik het niet zie en ga door met wat ik aan het doen ben
- ik sta erbij, kijk ernaar en vind het wel grappig om te zien
- ik vertel het aan de surveillant, docent of mentor
- ik ga mee helpen met pesten
- ik probeer om het pesten te stoppen door de pester aan te spreken op zijn gedrag
- ik zou willen dat het stopt, maar durf niet te klikken of de pester aan te spreken

Als er gepest wordt, gaan andere kinderen dan de gepeste leerling helpen?

Kruis 1 antwoord aan:

- (bijna) nooit
- soms
- meestal
- altijd

Als er gepest wordt, gaan volwassenen dan de gepeste leerling helpen?

Kruis 1 antwoord aan:

- (bijna) nooit
- soms
- meestal
- altijd

Hebben jullie dit schooljaar in de klas regels of afspraken gemaakt over pesten?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja
- nee
- weet ik niet

Is er een pestprotocol bij jou op school?

Kruis 1 antwoord aan:

- ja
- nee
- weet ik niet

Dit is het einde van de vragenlijst. Bedankt voor je medewerking!

Bijlage 3 Maatjesmeter voor de leerling.

Hieronder staan alle namen van de leerlingen uit jouw klas. Welke drie klasgenoten vind jij het leukst of aardigst en welke drie het minst?

Klas:	Opdracht: Kruis hieronder de <u>drie</u> klasgenoten aan die jij het leukst of aardigst vindt.	Opdracht: Kruis hieronder de <u>drie</u> klasgenoten aan die jij het <u>minst</u> leuk of aardig vindt.
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

Hieronder staan weer alle namen van de leerlingen uit jouw klas. Nu gaat het erom welke leerlingen er gepest worden en welke zelf pesten. Hier mag je bij zoveel leerlingen een kruisje zetten als je zelf wilt. Je mag ook jezelf aankruisen.

Evt. toevoeging: (dit kan per school verschillen).

Leerlingen uit een andere klas die gepest worden of zelf pesten mag je onderaan de lijst erbij zetten.

Klas:	Opdracht: Kruis hieronder alle leerlingen aan die worden gepest.	Opdracht: Kruis hieronder alle leerlingen aan die medeleerlingen pesten.
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

Bijlage 4 Maatjesmeter voor de docent/mentor.

Hieronder staan alle namen van de leerlingen uit uw klas. Welke leerlingen worden naar uw mening het leukst of aardigst gevonden en welke het minst?

Klas:	Verzoek: Kruis hieronder de leerlingen aan die het leukst of aardigst worden gevonden.	Verzoek: Kruis hieronder de leerlingen aan die het <u>minst</u> leuk of aardig worden gevonden.
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

Hieronder staan wederom alle namen van de leerlingen uit uw klas. Welke leerlingen worden naar uw mening gepest en welke leerlingen pesten zelf?

Klas:	Verzoek: Kruis hieronder de leerlingen aan die worden gepest.	Verzoek: Kruis hieronder de leerlingen aan die zelf pesten.
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		